

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2006 vp

Hallituksen esitys laeiksi henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä syyskuuta 2006 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n muuttamisesta (HE 106/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Anne Hartoneva, oikeusministeriö
- vankeinhoitojohtaja Ahti Lempiö, Rikosseuraamusvirasto.

HALLITUKSEN ESITYS

Henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan vankiloilla olisi mahdollisuus saada salassapitosäännösten estämättä tuomioistuimelta tieto oikeudenkäyntiasiakirjoista silloin, kun tieto on tarpeen vankilassa järjestettävän, vakavan väkivalta- tai seksuaalirikollisuuden ehkäisyyn tähtäävän toimitaohjelman toteuttamiseksi. Luovutettavista tiedoista poistettaisiin rikoksen uhria koskevat yksityiskohtaiset henkilötunnistetiedot.

Samassa yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia siten, että siihen edelleen sisältyisi säännös poliisimie-

hen velvollisuudesta tiedustella sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon vuoksi etsintäkuulutetulta henkilöltä muun muassa asevelvollisuuden suorittamisesta, velkajärjestelystä taikka hoidettavana olemisesta päihdehuollon laitoksessa tai lastensuojelulaitoksessa.

Lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen sekä Vankeinhoitolaitoksen organisaatiota koskevan uudistuksen voimaantulon kanssa eli 1 päivänä lokakuuta 2006.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

19 a §. Oikeus tiedonsaantiin tuomioistuimelta. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoitus luoda tietuille Vankeinhoitolaitoksen virkamiehille oikeus saada tietoja salassa pidettävistä oikeudenkäyntiasiakirjoista. Säännöksellä pyritään turvaamaan vakavia väkivaltarikoksia ja seksuaalirikoksia varten luotujen, rikoksen uusimisen ehkäisemiseen tähtäävien toimintaohjelmien asianmukainen toteuttaminen vankilassa. Tällaisista ohjelmista hallituksen esityksessä mainitaan esimerkkinä vuodesta 1999 Kuopion vankilassa käytössä ollut, seksuaalirikoksiin syyllisyyneille vangeille suunnattu STOP-ohjelma.

Lakivaliokunta pitää pyrkimystä uusintarikollisuuden vähentämiseen jo sinänsä tärkeänä yhteiskunnallisena tavoitteena. Erityisen tärkeää tämä on juuri vakavan rikollisuuden, kuten väkivaltarikollisuuden ja seksuaalirikosten kohdalla, koska tällaiset rikokset voivat yksilötasolla usein aiheuttaa parantumattomia vaurioita. Kuten hallituksen esityksessä (s. 3/II) mainitaan, näistä toimintaohjelmista on saatu myönteisiä kokemuksia (ks. myös LaVL 7/2003 vp). Toimintaohjelmat ovat pitkäkestoisia ja intensiivisiä, ja ne suunnitellaan ottaen huomioon yksityiskohtaiset tuomitun henkilön rikostapahtumasta ja siihen johtaneista seikoista saatavat tiedot. Näitä puolestaan ei voida läheskään aina luotettavasti saada tuomitulta henkilöltä itseltään, vaan tietolähteeksi tarvitaan juuri oikeudenkäyntiasiakirjoja, jotka etenkin vakavien väkivaltarikosten ja seksuaalirikosten kyseessä ollessa ovat usein salassa pidettäviä.

Edellä esitetyistä syistä lakivaliokunta suhtautuu ehdotukseen lähtökohtaisesti myönteisesti. Se katsoo kuitenkin, että nyt ehdotetulla säännöksellä ei onnistuta saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että ehdotettu tiedonsaantioikeus rajoittuu vain niihin henkilöihin, jotka osallistuvat vankilassa toimintaohjelman täytäntöönpanoon. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että tämän vuoden lokakuun alusta voimaan tulleen vankeuslain (767/2005) 4 luvun mukaan jokaiselle vangille laaditaan rangaistusajan suorittamista varten yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma, joka sisältää esimerkiksi suunnitelman vangin sijoittamisesta ja toiminnasta rangaistusajan aikana. Sitä laadittaessa otetaan huomioon mm. vangin henkilöstä ja rikollisuudesta saatut tiedot. Rangaistusajan suunnitelma laaditaan aluevankilan sijoittajayksikössä ja sitä tarkennetaan siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan. Tähän nähden lakivaliokunta pitää välttämättömänä, että myös rangaistusajan suunnitelman laatimisesta vastaavilla Vankeinhoitolaitoksen virkamiehillä on oikeus saada tietoja salassa pidettävistä oikeudenkäyntiasiakirjoista, jos tiedot ovat tarpeen arvioitaessa tarvetta sijoittaa vanki vankilassa järjestettävään toimintaohjelmaan. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi tämän mukaisesti. Samalla valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi myös siten, että tiedonsaantioikeus koskee lisäksi niitä henkilöitä, jotka varsinaisesti suorittavat vankien valinnan tällaiseen toimintaohjelmaan.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaisen pykälän sanamuodon mukaan oikeus säännöksessä tarkoitettujen tietojen saantiin on "vankeinhoitolaitoksella". Muotoilu vastaa tältä osin voimassa olevan lain 19 §:ää. Säännöksestä ei sen sijaan käy ilmi, millainen henkilöpiiri Vankeinhoitolaitoksessa saa käsitellä tällaisia salassa pidettäviä tietoja. Esityksen perusteluissa (s. 6/II) tosin mainitaan, että asiakirjoja saavat käsitellä vain sellaiset Vankeinhoitolaitoksen virkamiehet, joiden virkatehtäviin välittömästi liittyy tällaisten

tietojen saamisen tarve. Valiokunnan mielestä tällainen asiakirjojen käsittelyoikeutta Vankeinhoitolaitoksen sisällä rajaava säännös on tärkeä ennen kaikkea tapahtuneen rikoksen asianomistajan suojaamiseksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa tätä tarkoittavan säännöksen lisäämistä lakiin.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 6 s.) mukaan salassa pidettävistä tiedoista ei koottaisi rekisteriä, vaan niitä sisältävät asiakirjat hävitettäisiin välittömästi, kun niistä on saatu toimintaohjelmien toteuttamisessa tarvittavat tiedot. Valiokunnan mielestä tällaisesta hävittämisvelvollisuudesta on tarpeen säätää laissa.

Lakiteknisesti valiokunnan edellä ehdottamat lisäykset on sopivinta sijoittaa pykälän uudeksi 3 momentiksi.

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksen mukaan ehdotettu laki oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta tänä vuonna. Esityksen antamisajankohdan vuoksi sitä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista käsitellä sellaisessa ajassa, että tämä tavoite olisi voitu toteuttaa. Tämän vuoksi valiokunta on muuttanut voimaantulosäännöstä siten, että lain voimaantulon tarkka

päivämäärä jää tavanomaiseen tapaan täydennettäväksi lain vahvistamisvaiheessa.

2. Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Lakivaliokunta on tehnyt voimaantulosäännöksen 1 momenttiin samanlaisen muutoksen kuin 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan ehdotetulla lailla kumotaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n muuttamisesta 23 päivänä syyskuuta 2005 annettu laki (772/2005). Lain 37 § on nykyisin voimassa mainitun lain mukaisessa muodossaan, jolloin pykälän muuttaminen tulee osoittaa johtolauseessa. Tämän vuoksi valiokunta on poistanut voimaantulosäännöksen 2 momentin ja tarkistanut lain johtolauseetta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 24 päivänä toukokuuta 2002 henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annettuun lakiin (422/2002) uusi 19 a § seuraavasti:

19 a §

Oikeus tiedonsaantiin tuomioistuimelta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään,

Vankeinhoitolaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja salassapitomääräysten estämättä saada tuomioistuimelta tietoja vakavaan väkivaltarikokseen tai seksuaalirikokseen syyllisty-

neen vangin oikeudenkäyntiasiakirjoista, jos tiedot ovat tarpeen vankeuslaissa tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman laatimisessa arvioitaessa vangin tarvetta osallistua vankilassa järjestettävään, rikosten uusimisen ehkäisemiseen tähtäävään toimintaohjelmaan, valittaessa vankeja tällaiseen ohjelmaan tai täytäntöönpanossa sitä.

(2 mom. kuten HE)

Tämän pykälän nojalla saatuja asiakirjoja saavat käsitellä vain ne Vankeinhoitolaitoksen virkamiehet, jotka välttämättä tarvitsevat niitä 1 momentissa mainitun tehtävänsä suorittamiseksi. Asiakirjat on hävitettävä heti, kun ne eivät enää ole tarpeen sanotun momentin mukaisia tarkoituksia varten. (Uusi)

Tämä laki tulee voimaan (poist.) päivänä kuuta 20 (poist.).

2.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta 9 päivänä elokuuta 2002 annetun lain (672/2002) 37 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 772/2005, seuraavasti:

37 §
(Kuten HE)

Tämä laki tulee voimaan (poist.) päivänä kuuta 20 (poist.).
(2 mom. poist.)

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
jäs. Esko Ahonen /kesk
Leena Harkimo /kok
Lasse Hautala /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Lyly Rajala /kok

Tero Rönni /sd
Petri Salo /kok
Pertti Salovaara /kesk
Minna Sirnö /vas
Juhani Sjöblom /kok
Timo Soini /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.